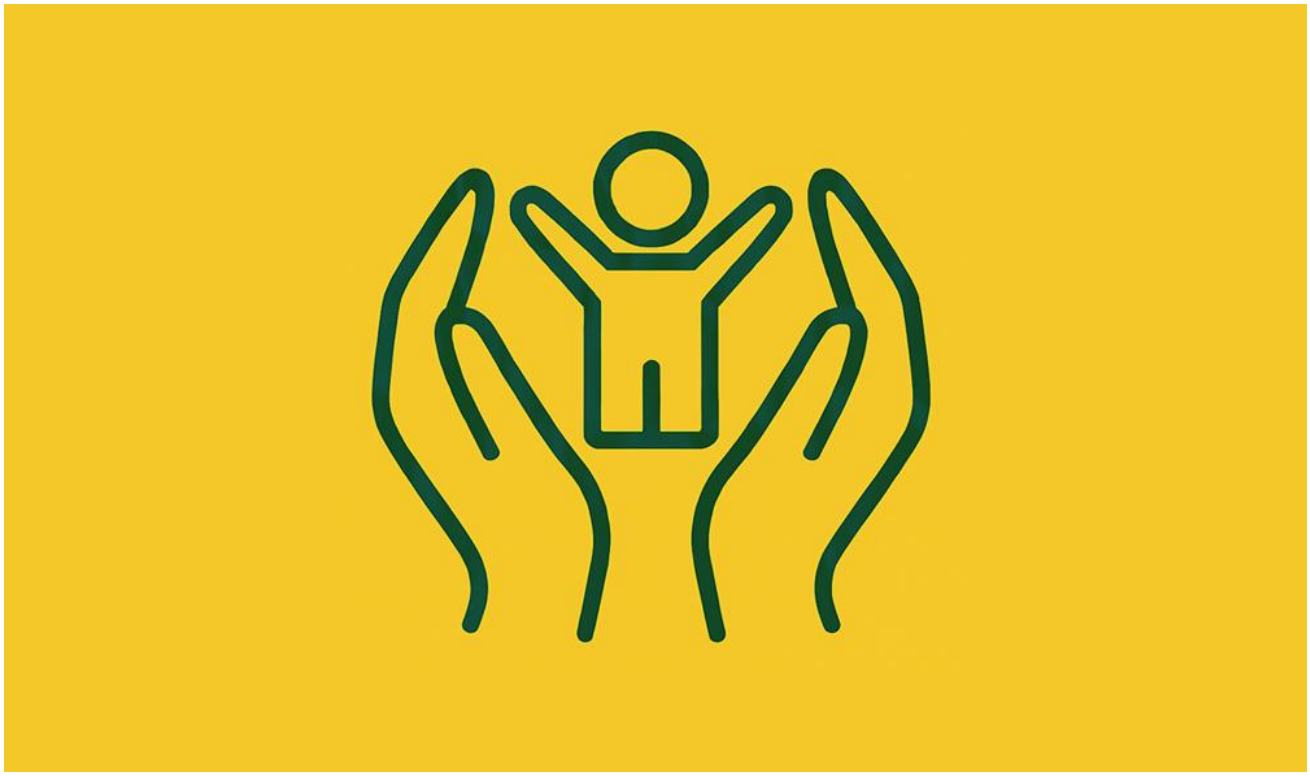
IPSE Studies
Instituut voor Publieke Sector Efficiëntie Studies

Sprong over het Ravijn

Hoe doelmatigheidswinst de jeugdzorg kan redden

Factsheet 1 | Kostendoelmatigheid jeugdhulp 2023

Jos Blank en Alex van Heezik
Stichting Instituut Publieke Sector Efficiëntie Studies

Delft, september 2025

Samenvatting

Achtergrond en doel van het onderzoek

De uitgaven binnen het sociaal domein, en met name voor jeugdhulp, drukken steeds zwaarder op de gemeentelijke begrotingen. Met het ravijnjaar in zicht, waarin de rijksbijdragen aanzienlijk zullen dalen, wordt de noodzaak tot efficiencyverbetering urgenter dan ooit. Een essentiële eerste stap hierbij is het verkrijgen van helder inzicht in de doelmatigheid van de geleverde diensten. Met dat oogmerk is de kostendoelmatigheid van de jeugdhulpverlening geanalyseerd in 338 van de 342 gemeenten in 2023. Doelmatigheid betekent hier: de mate waarin een gemeente kosten kan verlagen zonder dat het niveau van hulpverlening afneemt. Het gaat dus niet om besparingen via strengere cliëntselectie.

Resultaten

De (totale) kostendoelmatigheid van de jeugdhulpverlening varieert sterk per gemeente, met scores die uiteenlopen van ca. 40 procent voor de minst doelmatige gemeente tot 100 procent voor de meest efficiënte gemeente (‘*best practice*’). Er zijn drie categorieën te onderscheiden:

- *Categorie ‘laag’*: voor ruim een kwart (26%) van de gemeenten geldt dat de doelmatigheid van de jeugdhulpverlening in vergelijking met de meest doelmatige gemeente matig tot slecht is (doelmatigheidsscores van circa 40 tot 60%). Voor deze gemeenten, met als grootste gemeenten Groningen, Almere en Enschede, zijn forse kostenbesparingen mogelijk.
- *Categorie ‘middelmatig’*: de meeste gemeenten (56%) scoren middelmatig ten opzichte van de *best practice* (doelmatigheidsscores tussen 60% en 80%). Ook voor deze gemeenten, waaronder de drie grootste gemeenten van ons land (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) lijken er aanzienlijke mogelijkheden tot verlaging van de kosten van jeugdhulp.
- *Categorie ‘hoog’*: een vrij kleine groep gemeenten (18%) behaalt scores die meer in de buurt liggen van de *best practice* (hoger dan 80%) en zijn dus al relatief doelmatig. Tot de drie grootste gemeenten van deze categorie behoren Dordrecht, Alphen aan den Rijn en Velsen.

Mogelijke verklarende factoren

Uit de analyse blijkt dat ondoelmatigheden deels zijn te verklaren uit de mate van herhaaltrajecten en relatief hoge gemeentelijke apparaatskosten per traject. Of trajecten volgens plan verlopen of dat gemeenten de jeugdhulp voor anderen gemeenten uitvoeren, heeft geen significante invloed op de doelmatigheid. Een groot deel blijft onverklaard, vermoedelijk door prijsafspraakverschillen tussen gemeenten en dienstverleners.

Conclusie en aanbeveling

Er zijn grote verschillen in de kostendoelmatigheid van de jeugdhulpverlening tussen gemeenten. Bij het grootste deel van de gemeenten bestaat substantiële ruimte om de jeugdhulp efficiënter te organiseren, zonder concessies te doen aan het niveau van de dienstverlening. In een ideale situatie, waarin bij elke gemeente alle ondoelmatigheden zijn weggewerkt, levert dit tot 1,8 miljard euro aan besparingen op. Ook in een realistischer scenario moet een forse kostenbesparing haalbaar zijn. Daarmee kan de impact van het ‘ravijnjaar’ aanzienlijk worden verlicht.

Inzicht in de kosten, prestaties en doelmatigheid van vergelijkbare gemeenten (‘*peers*’) kan gemeenten helpen beter te sturen op de kostendoelmatigheid van de jeugdhulpverlening. Een benchmarkrapport met deze gegevens kan op verzoek worden aangevraagd.

Inleiding

Achtergrond en doel van het onderzoek

De voortdurend stijgende uitgaven binnen het sociaal domein brengen veel gemeenten in financiële moeilijkheden. Deze problemen zullen waarschijnlijk nog sterk toenemen in het zogenoemde ravijnjaar in 2028, het jaar waarin gemeenten minder inkomsten van het Rijk zullen ontvangen. Vooral voor voorzieningen op het sociaal domein, met name de jeugdzorg zal minder geld beschikbaar worden gesteld. Zonder ingrijpende maatregelen dreigen veel gemeenten dan met (verder oplopende) tekorten geconfronteerd te worden. Een kritische blik op de kostendoelmatigheid van de dienstverlening is daarbij essentieel. Worden de diensten geleverd tegen de laagst mogelijke kosten of zijn er nog besparingen mogelijk zonder kwaliteitsverlies? Inzicht hierin kan gemeenten helpen de uitgaven beter te beheersen, waardoor een val in het ravijn vermeden kan worden.

IPSE Studies heeft de afgelopen periode diverse analyses uitgevoerd naar de kostendoelmatigheid van gemeentelijke dienstverlening binnen het sociaal domein. De bevindingen zijn gepresenteerd in meerdere publicaties (zie bijlage). Zo zijn begin dit jaar en in 2024 vier factsheets verschenen over de kostendoelmatigheid van de Wmo-dienstverlening. Eerder verscheen een uitgebreid rapport over de kostendoelmatigheid van de gemeentelijke dienstverlening op het gebied van de jeugdzorg in 2021.

Omdat inmiddels ook jeugdzorggegevens uit 2023 beschikbaar zijn hebben we een nieuwe analyse uitgevoerd naar de kostendoelmatigheid van de jeugdzorg. Daarbij maken we nu onderscheid tussen de jeugdhulp en de jeugdbescherming en -reclassering. Dit factsheet presenteert de resultaten van de analyse van de kostendoelmatigheid van de jeugdhulpverlening van 338 gemeenten in 2023.

Wat is kostendoelmatigheid en hoe bepalen we dat?

Kostendoelmatigheid geeft aan in welke mate een organisatie, zoals een gemeente, kosten kan verlagen zonder dat het niveau van de dienstverlening afneemt. Het gaat hier dus niet om mogelijke kostenbesparingen via een strengere selectie van cliënten. De kostendoelmatigheid drukken we uit in een percentage, waarbij 100 procent staat voor de laagste kosten per eenheid dienstverlening (‘*best practice*’) en lagere scores wijzen op ruimte voor kostenverlaging. Een gemeente met bijvoorbeeld een score van 60 procent kan dezelfde diensten leveren tegen 40 procent lagere kosten.

De kostendoelmatigheid van de dienstverlening bepalen we met een econometrisch model (zie bijlage). Dit model beschrijft de relatie tussen de kosten van jeugdhulp enerzijds en de geleverde prestaties, omgevingskenmerken en doelmatigheid beïnvloedende factoren anderzijds. Op basis hiervan kunnen we de *best practice* afleiden die als referentie dient voor de andere gemeenten. Een *best practice* gemeente krijgt dus een score van 100 procent.

In het model zijn twee omgevingsfactoren opgenomen: de misdrijvenratio en gebruiksratio. De misdrijvenratio is de verhouding tussen het aantal geregistreerde misdrijven en het aantal inwoners van een gemeente. Het aantal misdrijven reflecteert voor een deel de sociale problematiek in een gemeente, die waarschijnlijk ook zijn impact heeft op het sociale welzijn van mensen en de intensiteit van het gebruik van sociale voorzieningen, zoals de jeugdhulp. De gebruiksratio is het aantal trajecten

per hoofd van de bevolking tot en met 18 jaar. Het weerspiegelt de criteria om te worden toegelaten tot de jeugdhulp. Dit is vooral een politieke keuze en zien wij niet als een sturingsinstrument voor verbetering van de kostendoelmatigheid.

Een deel van de kosten(on)doelmatigheid kunnen we direct koppelen aan vier determinanten: de mate waarin herhaaltrajecten voorkomen, trajecten volgens plan worden afgerond, gemeenten apparaatskosten per traject maken en taken namens andere gemeenten uitvoeren. We zeggen dan ook iets over de oorzaak van de ondoelmatigheid. Dit noemen we de observeerbare kostendoelmatigheid.

Daarnaast kennen we ook nog de niet-observeerbare kostendoelmatigheid. Dat is het verschil in kosten per eenheid hulpverlening die niet aan een of andere determinant is toe te kennen. Dit geeft voor gemeenten wel houvast om te kijken of er verbeteringen mogelijk zijn. Gemeenten met een lage score kunnen bij gemeenten met een hoge score te rade gaan hoe verbeteringen te realiseren zijn. Potentiële kandidaten hiervoor zijn uit een benchmark af te leiden.

Tot slot is er nog de totale kostendoelmatigheid, waarbij de observeerbare en niet-observeerbare doelmatigheid in één cijfer worden samengevat.

Resultaten

Observeerbare doelmatigheid

Uit de analyse blijkt dat de ondoelmatigheden deels zijn te verklaren uit de mate waarin cliënten een herhaaltraject krijgen en de relatief hoge gemeentelijke apparaatskosten per traject. Of trajecten volgens plan worden uitgevoerd of dat gemeenten optreden als uitvoerder voor andere gemeenten hebben geen significante invloed op de doelmatigheid. Daarnaast blijft er nog een groot deel ‘onverklaard’ over: de niet-observeerbare (on)doelmatigheid. Dit zal vooral te maken hebben met de wijze waarop gemeenten onderhandelen over de prijs van de dienstverlening.

Figuur 1 toont de scores van de observeerbare doelmatigheid van de jeugdhulpverlening.

Figuur 1 Scores observeerbare kostendoelmatigheid gemeenten bij jeugdhulpverlening in 2023 (N = 338)

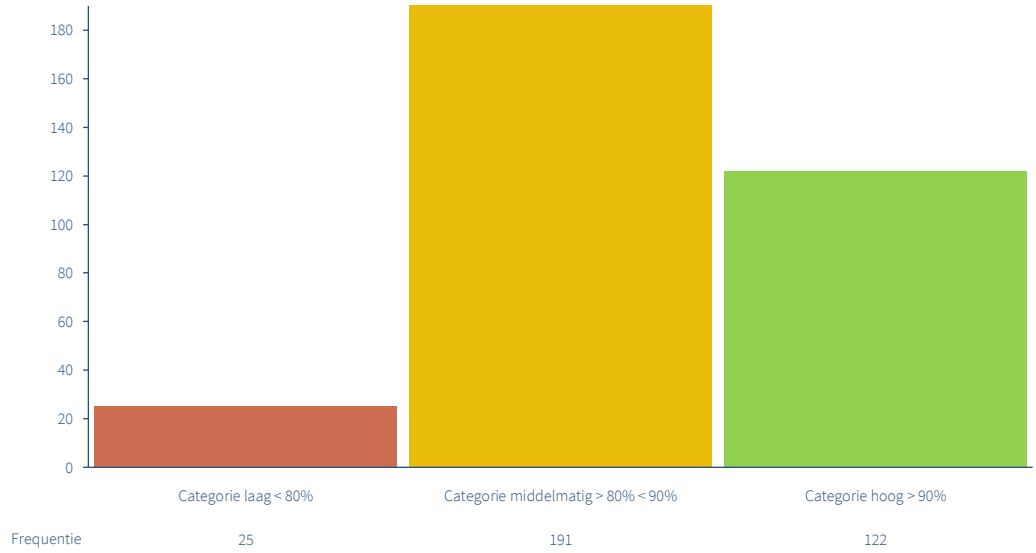

Uit figuur 1 blijkt dat de observeerbare kostendoelmatigheidsscores van de jeugdhulp in 338 gemeenten variëren van ongeveer 72 tot 100 procent. Dit betekent dat sommige gemeenten dezelfde prestaties leveren als de meest doelmatige gemeente (met een score van 100%), maar daarvoor tot wel 28 procent meer middelen inzetten.

De gemiddelde doelmatigheidsscore is 88 procent. Dit suggereert dat gemeenten gemiddeld genomen dezelfde prestaties zouden kunnen leveren tegen 12 procent lagere kosten, als ze net zo doelmatig zouden werken als de best presterende gemeenten. Dit is te realiseren door het aantal herhaaltrajecten en de uitvoeringskosten te verminderen.

De ruimte voor doelmatigheidsverbetering kan nog beter in beeld worden gebracht door de scores van de gemeenten te groeperen naar drie categorieën: gemeenten met een lage, middelmatige en hoge doelmatigheidsscore. Figuur 2 geeft deze indeling weer.

Figuur 2 Verdeling observeerbare kostendoelmatigheidsscores jeugdhulp van 338 gemeenten in drie categorieën, 2023

De figuur laat zien dat 25 gemeenten deel uitmaken van de categorie ‘laag’, met scores onder 80 procent. Voor deze gemeenten is de meeste doelmatigheidswinst te behalen. Ook voor gemeenten in de categorie ‘middelmatig’ met scores tussen 80% en 90% lijkt er nog ruimte voor verbetering.

Van de 338 gemeenten bevinden er zich 122 (36%) in de categorie ‘hoog’, met doelmatigheidsscores van meer dan 90 procent. De jeugdhulpverlening van deze gemeenten wordt in vergelijking met de andere gemeenten behoorlijk doelmatig uitgevoerd. Toch zal het voor sommige gemeenten nog wel mogelijk zijn enige winst te behalen.

Niet-observeerbare doelmatigheid

De scores van de niet-observeerbare kostendoelmatigheid zijn weergegeven in figuur 3.

Figuur 3 Scores niet-observeerbare kostendoelmatigheidsscores jeugdhulp van 338 gemeenten, 2023

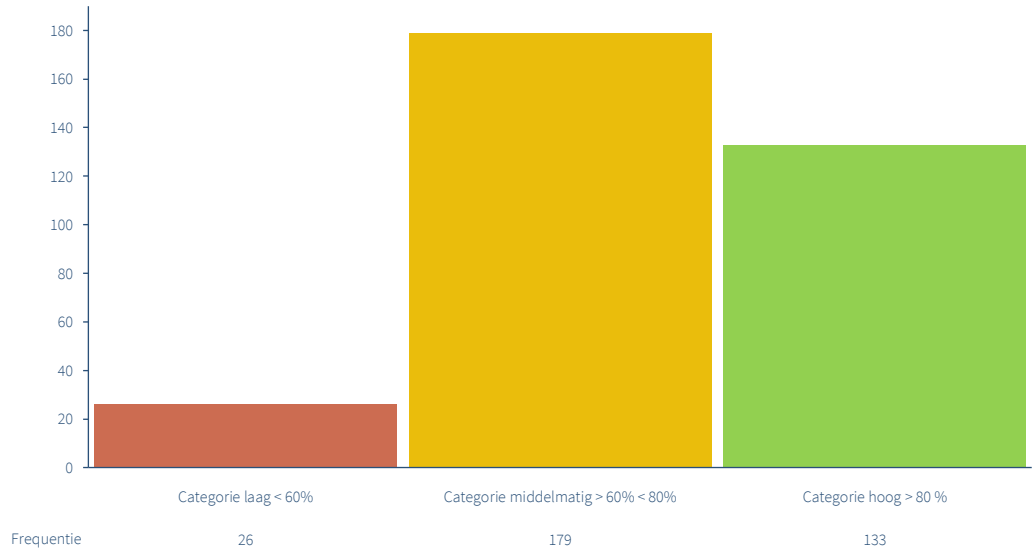

Figuur 3 laat zien dat de verschillen in niet-observeerbare kostendoelmatigheid groter zijn dan bij de observeerbare doelmatigheid. De laagste score is hier 47 procent. Dat betekent dat de kosten van deze gemeenten met 53 procent kunnen dalen.

Gemiddeld scoren gemeenten 78 procent op de niet-observeerbare doelmatigheid. Gemeenten kunnen dus gemiddeld genomen dezelfde prestaties leveren tegen 22 procent lagere kosten, als ze net zo doelmatig zouden werken als de best presterende gemeenten.

Figuur 4 toont de scores van de niet-observeerbare kostendoelmatigheid van gemeenten verdeeld in de categorieën ‘laag’, ‘middelmatig’ en ‘hoog’.

Figuur 4 Verdeling niet-observeerbare kostendoelmatigheidsscores jeugdhulp van 338 gemeenten in drie categorieën, 2023

Figuur 4 laat zien dat 26 gemeenten scores hebben van minder dan 60 procent. Deze groep gemeenten zou dezelfde prestaties kunnen leveren met aanzienlijk minder middelen. Ook binnen de categorie ‘middelmatig’, met scores tussen 60 en 80 procent, is nog veel ruimte voor verbetering.

Een aanzienlijk deel van de gemeenten (39% van de 338) scoort meer dan 80 procent. De jeugdhulpverlening van deze categorie gemeenten is al relatief doelmatig. Niettemin zal bij een deel hiervan nog wel verdere optimalisatie mogelijk zijn.

Totale kostendoelmatigheid

Figuur 5 brengt de gemeentelijke scores van de totale kostendoelmatigheid van de jeugdhulpverlening in beeld.

Figuur 5 Scores totale kostendoelmatigheid gemeenten bij jeugdhulpverlening in 2023 (N = 338)

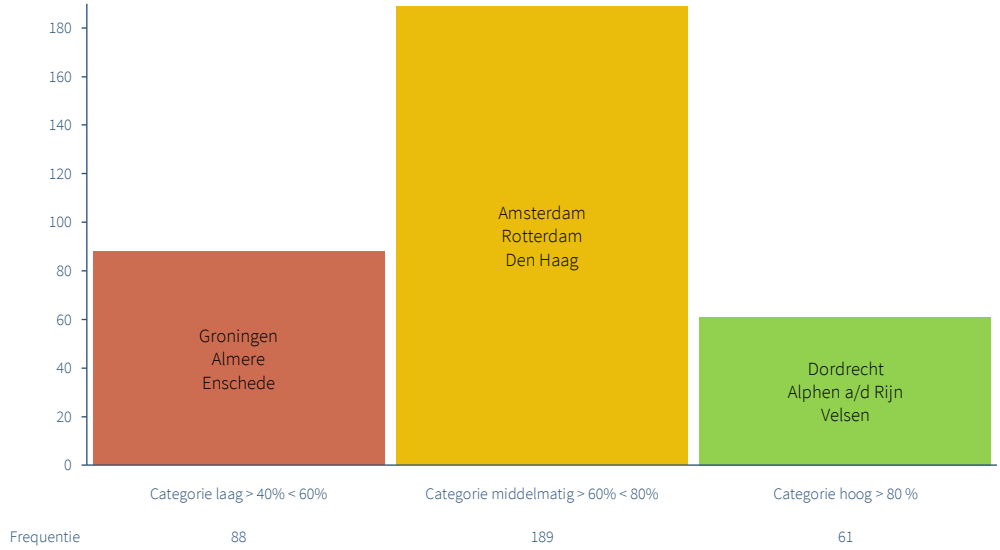

Uit figuur 5 blijkt dat de totale doelmatigheidsscores van de jeugdhulp in 338 gemeenten het sterkst uiteenlopen: van ongeveer 40 tot 100 procent. Dit betekent dat sommige gemeenten dezelfde prestaties leveren als de meest doelmatige gemeente (met een score van 100 procent), maar daarvoor tot wel 60 procent meer middelen inzetten.

Gemiddeld genomen ligt de doelmatigheid net onder de 69 procent. Dit betekent dat er potentieel is om met bijna een derde minder kosten dezelfde prestaties te leveren. Opvallend is dat een aanzienlijk deel van de gemeenten onder dit gemiddelde scoort. Dit wijst op een brede ruimte voor doelmatigheidsverbetering van de jeugdhulpverlening.

Gegroepeerd in de categorieën ‘laag’, ‘middelmatig’ en ‘hoog’ ontstaat het beeld zoals gepresenteerd in figuur 6. In de figuur zijn tevens de drie grootste gemeenten per categorie weergegeven.

Figuur 6 Verdeling totale kostendoelmatigheidsscores jeugdhulp van 338 gemeenten in drie categorieën, 2023

De figuur laat zien dat ruim een kwart van de gemeenten (88 gemeenten van de 338) deel uitmaakt van de categorie ‘laag’, met scores onder 60 procent. Voor deze groep gemeenten, waarin Groningen, Almere en Enschede tot de grootste behoren, is de meeste doelmatigheidswinst te behalen. Voor gemeenten in de categorie ‘middelmatig’ (scores tussen 60% en 80%), met als grootste drie Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, is er eveneens nog veel ruimte voor verbetering. Omdat het bovendien om een hele omvangrijke groep gaat (189 gemeenten, 56% van de 338) zal het totaal aan kostenbesparingen ook zeer aanzienlijk zijn.

Slechts een beperkt aantal gemeenten (61, 18% van de 338) scoort boven de 80 procent en behoort daarmee tot de meest doelmatige groep. Hoewel deze gemeenten, waaronder de drie grootste in deze categorie (Dordrecht, Alphen aan den Rijn en Velsen), al relatief efficiënt opereren, zullen ook hier nog kostenbesparingen te realiseren zijn.

Wanneer we uitgaan van een ideale situatie waarin gemeenten alle ondoelmatigheden wegnemen, laat de analyse van de totale doelmatigheidsscores zien dat er naar schatting ongeveer 1,8 miljard euro bespaard kan worden op de kosten van jeugdhulp, zonder dat het niveau van hulpverlening afneemt.

Conclusie

De analyse van 338 gemeenten laat zien dat de kostendoelmatigheid van jeugdhulpverlening sterk varieert. Vooral de totale doelmatigheid laat grote verschillen zien, met scores tussen 40 en 100 procent. Zo scoort een gemeente als Dordrecht beduidend beter dan bijvoorbeeld Groningen. Bij meer dan 277 gemeenten bestaat substantiële ruimte om de jeugdhulp efficiënter te organiseren. Door te leren van *best practices* kunnen veel gemeenten de kosten van de jeugdhulpverlening omlaag brengen, zonder concessies te doen aan het niveau van de hulpverlening. Het verminderen van het aantal herhaaltrajecten en de gemeentelijke apparaatskosten per traject zijn enkele belangrijke aangrijpingspunten. Het realiseren van deze kostenverlagingen kan in een ideale situatie een besparing opleveren tot 1,8 miljard euro. Ook in een realistischer scenario zou een forse kostenbesparing haalbaar moeten zijn die sterk kan bijdragen aan het overbruggen van het ravijnjaar.

Aanbeveling: leer van vergelijkbare gemeenten

Inzicht in de kosten, prestaties en doelmatigheid van vergelijkbare gemeenten ('*peers*') kan gemeenten helpen beter te sturen op de kostendoelmatigheid van de jeugdhulpverlening. Op basis van de resultaten van deze analyse kunnen we per gemeente een benchmarkrapportage jeugdhulp samenstellen. Deze rapportage vergelijkt de kosten en prestaties van de jeugdhulpverlening met die van 20 vergelijkbare gemeenten. Naast cijfers over kosten, aantallen trajecten, omgevingskenmerken en doelmatigheidsdeterminanten laat de benchmark zien hoe kostendoelmatig de jeugdhulpverlening is in vergelijking met andere gemeenten. Deze informatie biedt gemeenten concrete aanknopingspunten voor intervisie, waarna gerichte acties kunnen volgen om de doelmatigheid van de jeugdhulp te verbeteren. De benchmark kan op aanvraag worden opgesteld. Een voorbeeld van de inhoud van de benchmark is beschikbaar op de website van IPSE Studies.

Disclaimer

Zoals ieder gegevensbestand bevat ook ons databestand meetfouten. Deze hebben we zoveel mogelijk gecontroleerd en gecorrigeerd. Voor algemene analyses zijn deze fouten beperkt van invloed, maar bij benchmarks op gemeentelijk niveau kunnen ze sterk doorwerken. Omdat gemeenten hun gegevens zelf aanleveren en deze door externe partijen zoals het CBS worden verwerkt, kunnen wij geen verantwoordelijkheid nemen voor fouten in registratie, definities of afrondingen. Gemeenten dienen zelf te beoordelen of dergelijke afwijkingen van invloed zijn op de uitkomsten. Voor meer informatie hierover verwijzen we naar de bijlage.

Bijlage

Methodologie

Gegevens

Tabel B1 bevat een statistische beschrijving van de gegevens zoals gebruikt in de analyse. Deze gegevens hebben betrekking op het verslagjaar 2023 en zijn afkomstig van het CBS en het dataplatform *Waarstaatjegemeente*. Nadat gemeenten met ontbrekende waarden zijn uitgefilterd blijven er van de 342 gemeenten in 2023 uiteindelijk 338 over waarmee een verantwoorde analyse mogelijk is. Hierbij moet in acht worden genomen dat voor de afzonderlijke variabelen soms meer waarnemingen beschikbaar zijn.

Tabel B1 Statistische beschrijving van de gehanteerde variabelen in het model (N=338)

Variabele	Gemiddelde	Standaard-afwijking	Minimum	Maximum
Kosten (x € 1000)	1.6471,3	25.631,1	338	277.579
Zonder verblijf	1.963,0	2.828,5	95	32.005
Met verblijf	154,4	238,7	5	2.590
Misdaadratio	0,03	0,01	0,02	0,09
Gebruiksratio	0,21	0,05	0,10	0,48
Ratio herhaaltrajecten	0,26	0,05	0,12	0,41
Ratio volgens plan	0,62	0,07	0,40	0,80
Ratio gem. apparaatskosten	0,05	0,06	0,01	0,30
Ratio baten-lasten	0,01	0,04	0,00	0,50

Toelichting:

- Ratio herhaaltrajecten: de verhouding tussen het aantal trajecten waarbij cliënten opnieuw een beroep doen op jeugdhulp en het totaal aantal trajecten.
- Ratio volgens plan: de verhouding tussen het aantal trajecten dat geheel volgens plan is afgerond en het totaal aantal trajecten.
- Ratio gemeentelijke apparaatskosten: de verhouding tussen de gemeentelijke apparaatskosten - de interne kosten die gemeenten maken voor de uitvoering van jeugdhulp - en de totale kosten van de jeugdhulpverlening.
- Ratio baten-lasten: de verhouding tussen baten en lasten, waarmee de mate waarin gemeenten optreden als uitvoerende instantie voor andere gemeenten tot uitdrukking komt.

Mogelijke meetfouten

Belangrijk is om op te merken dat de door ons gebruikte gegevens mogelijk beïnvloed kunnen zijn door meetfouten. Dit komt bij elk omvangrijk gegevensbestand voor. Dat kan allerlei oorzaken hebben. Wij voeren daar uitgebreide controles op uit en voeren ook correcties door. Als de afwijkingen evident zijn zonder dat we in staat zijn deze op een redelijke manier te corrigeren dan verwijderen we de hele

observatie-eenheid (lees gemeente) uit het bestand, in dit geval de gemeenten Rozendaal, Schiermonnikoog, Vijfheerenlanden en Vlieland.

Voor onze algemene analyses zijn datafouten niet zo ernstig. Door de vele waarnemingen worden de fouten eruit gemiddeld. Door allerlei statistische toetsen toe te passen, kunnen we ook aangeven hoe betrouwbaar bepaalde resultaten en dus conclusies zijn. In het geval van een benchmark waarbij we individuele gemeenten tegen het licht houden, is er van deze uitmiddeling geen sprake. Fouten in de registratie komen daar veel nadrukkelijker naar voren. Omdat gemeenten de gegevens zelf aanleveren en deze door instellingen als het CBS worden verwerkt kunnen we daar geen verantwoordelijkheid voor nemen. Dat betekent dat gemeenten ook nadrukkelijk moeten kijken of afwijkingen in hun registratie of afbakeningen van begrippen hier een rol kunnen spelen.

Een zo'n bijzondere afwijking is het gevolg van het CBS beleid om aantallen op veelvouden van vijf af te ronden. Meestal heeft dat geringe consequenties als het niet om te kleine aantallen gaat. Dat is hier echter wel het geval. Er zijn gemeenten waar soms maar enkele cliënten onder een bepaalde zorgvorm vallen. De onzekerheid die hierdoor ontstaat hebben wij in een apart getal weergegeven, de zogenoemde CBSfoutmarge, uitgedrukt in procenten. Deze foutmarge heeft betrekking op de gerapporteerde productie-aantallen en de door ons berekende doelmatigheid Een CBSfoutmarge van 10 procent impliceert dat een gerapporteerde doelmatigheid van 50 procent in feite ligt tussen de 45 en 55 procent. Dit laat onverlet dat er ook nog andere onzekerheden in de cijfers zitten.

Model en schattingsresultaten

Voor het berekenen van de doelmatigheidsscores maken we gebruik van het volgende kostenmodel:

$$\ln(c) = a_0 + b_1 * lny + b_{11}\ln^2 y + \sum_m b_m \ln(y_m) + \sum_k d_k \ln(z_k) + eff + err \qquad (1)$$

Waarbij:

c = kosten (gecorrigeerd voor prijzen);
y = productie-index van diensten;
z_k = omgevingsfactoren;
eff = percentage extra kosten door ondoelmatigheid;
err = foutterm, inclusief niet-observeerbare ondoelmatigheid

De productie is een meetkundig gewogen som van verschillende diensten. Hieraan is een homogeniteitsrestrictie opgelegd van de graad 1 en algebraïsch omgewerkt tot de volgende vergelijking:

$$lny = lny_1 + \sum_{m=2} b_m \ln\left(\frac{y_m}{y_1}\right) \qquad (2)$$

Verder stellen we de kostendoelmatigheid gelijk aan een functie van (doelmatigheids)kenmerken van de gemeentelijke jeugdzorg:

$$eff = \exp\left[-\sum_l \theta_l \ln(u_l)\right] \qquad (3)$$

Waarbij:

u_l = doelmatigheidskenmerk l van een gemeente;
θ_l te schatten parameters

We substitueren vergelijking (2) en (3) in (1) en schatten het kostenmodel in één ronde. Deze aanpak staat bekend als efficiëntiemeting met gebruik van de *scaling property* (Blank, 2020; Niaounakis & Blank, 2017).

De niet-geobserveerde ondoelmatigheid (= $unobseff$) behandelen we als een deel van de foutterm. We hanteren hierbij het 9de deciel van de foutterm als de *best p*ractice waar we alle overige gemeenten aan spiegelen. Gemeenten die beter scoren dan deze benchmark krijgen ook een score van 1. De onderlinge vergelijking wordt hiermee minder gevoelig voor mogelijke uitschieters, die vooral door datafouten zouden worden veroorzaakt.

$unobseff = \frac{\exp(-err)}{p90}$, waarbij p90 het 9de deciel is van de term $\exp(-err)$.

Het model wordt geschat met *weighted nonlinear least squares* met Stata. Bij het schatten worden kleine gemeenten minder zwaar gewogen vanwege minder betrouwbare gegevens als gevolg van een afrondingsregel die het CBS toepast. De schattingsresultaten staan weergegeven in tabel B2.

Tabel B2 Schattingsresultaten kostenmodel jeugdhulp, 2023

Variabele	Schatting	Standaard-afwijking	T-waarde
Constante	-1,21	0,10	-11,70
Schaal	1,02	0,02	51,49
Schaal²	-0,01	0,02	-0,57
Geen verblijf	0,54	0,03	17,43
Met verblijf	0,46	0,03	15,05
Misdrijven ratio	0,10	0,05	2,14
Gebruiksratio	-0,23	0,06	-3,73
Herhalingsratio	0,69	0,18	3,87
Planningsratio	-0,03	0,14	-0,19
Uitvoeringskostenratio	0,55	0,16	3,44
Baten-lastenratio	-0,24	0,26	-0,90

Eerdere publicaties van doelmatigheidsanalyses op sociaal domein

Kostendoelmatigheid Wmo

Blank, J. L. T. & van Heezik, A. A. S. (2024). *Kostendoelmatigheid Wmo | Factsheet 1 | Hulp bij het huishouden*. Delft: IPSE Studies.

Blank, J. L.T. & van Heezik, A. A. S. (2024). *Kostendoelmatigheid Wmo | Factsheet 2 | Ondersteuning thuis*. Delft: IPSE Studies.

Blank, J. L. T. & van Heezik, A. A. S. (2024). *Kostendoelmatigheid Wmo Factsheet 3 | Verblijf en opvang*. Delft: IPSE Studies.

Blank, J. L. T. & van Heezik, A. A. S. (2025). *Kostendoelmatigheid Wmo Factsheet 4 | Hulpmiddelen en diensten*. Delft: IPSE Studies.

Kostendoelmatigheid jeugdzorg

Blank, J. L. T., Heezik, A. A. S. van, & Valdmanis, V. G. (2023). *Jongleren in de jeugdzorg. Empirisch onderzoek naar de relatie tussen inkoop en kostendoelmatigheid van de jeugdzorg in Nederlandse gemeenten*. Delft: IPSE Studies.

Blank, J. L. T., & Heezik, A. A. S. van (2024). Purchase efficiency in Dutch youth care: locally least squares-frontier method applied to municipality data. *International Transactions in Operational Research*, 0 (2024) 1–19.

Gemeenten opgenomen in uiteindelijke analyse

Aa en Hunze	Borsele	Elburg	Hilvarenbeek
Aalsmeer	Boxtel	Emmen	Hilversum
Aalten	Breda	Enkhuizen	Hoeksche Waard
Achtkarspelen	Bronckhorst	Enschede	Hof van Twente
Alblasserdam	Brummen	Epe	Hollands Kroon
Albrandswaard	Brunssum	Ermelo	Hoogeveen
Alkmaar	Bunnik	Etten-Leur	Hoorn
Almelo	Bunschoten	Geertruidenberg	Horst aan de Maas
Almere	Buren	Geldrop-Mierlo	Houten
Alphen aan den Rijn	Capelle aan den IJssel	Gemert-Bakel	Huizen
Alphen-Chaam	Castricum	Gennep	Hulst
Altena	Coevorden	Gilze en Rijen	IJsselstein
Ameland	Cranendonck	Goeree-Overflakkee	Kaag en Braassem
Amersfoort	Culemborg	Goes	Kampen
Amstelveen	Dalfsen	Goirle	Kapelle
Amsterdam	Dantumadiel	Gooise Meren	Katwijk
Apeldoorn	De Bilt	Gorinchem	Kerkrade
Arnhem	De Fryske Marren	Gouda	Koggenland
Assen	De Ronde Venen	Groningen	Krimpen aan den IJssel
Asten	De Wolden	Gulpen-Wittem	Krimpenerwaard
Baarle-Nassau	Delft	Haaksbergen	Laarbeek
Baarn	Den Helder	Haarlem	Land van Cuijk
Barendrecht	Deurne	Haarlemmermeer	Landgraaf
Barneveld	Deventer	Halderberge	Landsmeer
Beek	Diemen	Hardenberg	Lansingerland
Beekdaelen	Dijk en Waard	Harderwijk	Laren
Beesel	Dinkelland	Hardinxveld-Giessendam	Leeuwarden
Berg en Dal	Doesburg	Harlingen	Leiden
Bergeijk	Doetinchem	Hattem	Leiderdorp
Bergen L	Dongen	Heemskerk	Leidschendam-Voorburg
Bergen NH	Dordrecht	Heemstede	Lelystad
Bergen op Zoom	Drechterland	Heerde	Leudal
Berkelland	Drimmelen	Heerenveen	Leusden
Bernheze	Dronten	Heerlen	Lingewaard
Best	Druten	Heeze-Leende	Lisse
Beuningen	Duiven	Heiloo	Lochem
Beverwijk	Echt-Susteren	Hellendoorn	Loon op Zand
Bladel	Edam-Volendam	Helmond	Lopik
Blaricum	Ede	Hendrik-Ido-Ambacht	Losser
Bloemendaal	Eemnes	Hengelo	Maasdriel
Bodegraven-Reeuwijk	Eemsdelta	Het Hogeland	Maasgouw
Boekel	Eersel	Heumen	Maashorst
Borger-Odoorn	Eijsden-Margraten	Heusden	Maassluis
Borne	Eindhoven	Hillegom	Maastricht

Medemblik	Oudewater	Stichtse Vecht	West Maas en Waal
Meerssen	Overbetuwe	Súdwest-Fryslân	Westerkwartier
Meierijstad	Papendrecht	Terneuzen	Westerveld
Meppel	Peel en Maas	Terschelling	Westervoort
Middelburg	Pekela	Texel	Westerwolde
Midden-Delfland	Pijnacker-Nootdorp	Teylingen	Westland
Midden-Drenthe	Purmerend	Tholen	Weststellingwerf
Midden-Groningen	Putten	Tiel	Wierden
Moerdijk	Raalte	Tilburg	Wijchen
Molenlanden	Reimerswaal	Tubbergen	Wijdemeren
Montferland	Renkum	Twenterand	Wijk bij Duurstede
Montfoort	Renswoude	Tynaarlo	Winterswijk
Mook en Middelaar	Reusel-De Mierden	Tytsjerksteradiel	Woensdrecht
Neder-Betuwe	Rheden	Uitgeest	Woerden
Nederweert	Rhenen	Uithoorn	Wormerland
Nieuwegein	Ridderkerk	Urk	Woudenberg
Nieuwkoop	Rijssen-Holten	Utrecht	Zaanstad
Nijkerk	Rijswijk	Utrechtse Heuvelrug	Zaltbommel
Nijmegen	Roerdalen	Vaals	Zandvoort
Nissewaard	Roermond	Valkenburg aan de Geul	Zeewolde
Noardeast-Fryslân	Roosendaal	Valkenswaard	Zeist
Noord-Beveland	Rotterdam	Veendam	Zevenaar
Noordenveld	Rucphen	Veenendaal	Zoetermeer
Noordoostpolder	Schagen	Veere	Zoeterwoude
Noordwijk	Scherpenzeel	Veldhoven	Zuidplas
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	Schiedam	Velsen	Zundert
Nunspeet	Schouwen-Duiveland	Venlo	Zutphen
Oegstgeest	's-Gravenhage	Venray	Zwartewaterland
Oirschot	's-Hertogenbosch	Vlaardingen	Zwijndrecht
Oisterwijk	Simpelveld	Vlissingen	Zwolle
Oldambt	Sint-Michielsgestel	Voerendaal	
Oldebroek	Sittard-Geleen	Voorne aan Zee	
Oldenzaal	Sliedrecht	Voorschoten	
Olst-Wijhe	Sluis	Voorst	
Ommen	Smallingerland	Vught	
Oost Gelre	Soest	Waadhoeke	
Oosterhout	Someren	Waalre	
Ooststellingwerf	Son en Breugel	Waalwijk	
Oostzaan	Stadskanaal	Waddinxveen	
Opmeer	Staphorst	Wageningen	
Opsterland	Stede Broec	Wassenaar	
Oss	Steenbergen	Waterland	
Oude IJsselstreek	Steenwijkerland	Weert	
Ouder-Amstel	Stein	West Betuwe	

Gemeenten niet in uiteindelijke analyse opgenomen

Voor de volgende vier gemeenten waren onvoldoende gegevens beschikbaar om ze in de uiteindelijke analyse mee te nemen: Rozendaal, Schiermonnikoog, Vijfheerenlanden en Vlieland.

Colofon

Uitgave
Stichting IPSE Studies
Delft, september 2025

ISBN
978-90-835037-2-1

IPSE Studies
E: info@ipsestudies.nl
W: www.ipsestudies.nl

© 2025 Stichting Instituut Publieke Sector Efficiëntie Studies. Alle rechten voorbehouden. Citeren uit deze publicatie is toegestaan onder vermelding van de bron. Bestanden mogen op een server geplaatst worden mits het digitale bestand (rapport) intact blijft en de bron wordt vermeld.